

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 5 ดาว : ศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ ในเขต ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกลุ่ม การวางแผนและการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่ม การประเมินผล ของกลุ่ม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่ม และศึกษา ปัญหา อุปสรรคของกลุ่มที่กำลังประสบอยู่

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และในการเก็บข้อมูลใช้การศึกษาแบบ ปრაกฏการณวิทย์ยา เป็นกรอบในการลงไปหาความจริง กล่าวคือ เป็นการลงไปศึกษาตามสภาพ ความจริงของสถานการณ์นั้น ๆ โดยที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมกับสมาชิกกลุ่ม ตลอดจน ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาประมวลผลเป็นกระบวนการมี ส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม และในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ประกอบ ด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน สมาชิกกลุ่ม 9 คน โดยเลือกแบบคละเทศ ซึ่งคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง นั้นเป็นผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่แรก ร่วมทำกิจกรรมหรือส่งผลผลิตและในปัจจุบันยังคงเป็นสมาชิก กลุ่มอยู่ด้วย รวมทั้งเต็มใจที่จะเข้าร่วมในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2548 ได้ศึกษาข้อมูลของ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้งจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต และข้อมูลกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งหลังจากที่ได้กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ศึกษาสนใจ จึงได้เดินทางไปติดต่อสำนักงานเขตซึ่งเป็นเขตที่ดูแล รับผิดชอบของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อที่จะทราบรายละเอียด รวมทั้งที่ตั้งของกลุ่ม และเมื่อได้ทราบข้อมูลของกลุ่มแล้ว ผู้ศึกษาจึงได้เดินทางไปยังสถานที่ตั้งของกลุ่มเกษตรกร ปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อที่จะดูสภาพความเป็นจริงเบื้องต้นของกลุ่มก่อน ว่ามีความพร้อมจะเป็น กลุ่มตัวอย่างได้หรือไม่ ตลอดจนสอบถามถึงความเต็มใจที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ซึ่ง ทางกลุ่มเต็มใจที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้

หลังจากนั้นเดือนมกราคม 2549 ผู้ศึกษาจึงได้ลงไปพบกลุ่ม ซึ่งประธานกล่าวว่าให้ ผู้ศึกษาเริ่มไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มได้ทันที จึงทำให้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 เป็นต้นมา ผู้ศึกษาจึงได้มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ศึกษาสภาพสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก กลุ่ม รวมทั้งได้เขียนเค้าโครงวิทยานิพนธ์ไปพร้อมกันจนถึงเดือนเมษายน 2549 ดังนั้น เดือนมกราคม-

เมษายน 2549 จึงเป็นการศึกษาในภาพรวมของกลุ่ม ยังไม่ได้เก็บข้อมูลในประเด็นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และในเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม 2549 จึงเริ่มลงมือเก็บข้อมูลจริงตามประเด็นคำถามถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม รวมระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 7 เดือน

สรุปผลการศึกษา

กระบวนการทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

การริเริ่มกลุ่ม

การรวมกลุ่มของเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ สืบเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่เกษตรได้มาตั้งโรงเรียนเกษตรกรผักในพระราชดำริเมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นโครงการเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ และในครั้งนั้นได้เชิญคุณพรพรรณที่ประสบความสำเร็จในการปลูกผักแบบปลอดสารพิษมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักแบบปลอดสารพิษแก่เกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งจุดตรงนี้ทำให้คุณพรพรรณและเกษตรกรในพื้นที่ได้รู้จักกัน และมีการติดต่อพูดคุยกันเรื่อยมา

เมื่ออบรมเสร็จสิ้นเจ้าหน้าที่เกษตรได้แนะนำให้เกษตรกรตั้งกลุ่มของตนเองขึ้นมา เพื่อทำปุ๋ยร่วมกันและแบ่งกันไปใช้ภายในกลุ่ม โดยการตั้งกลุ่มนั้น ตามความสมัครใจของแต่ละคนว่าจะตั้งกลุ่มละกี่คนก็ได้ ซึ่งกลุ่มที่เกษตรกรตั้งขึ้นเองมีสมาชิกกลุ่มประมาณ 3-4 คน แต่พอผ่านไปได้สักระยะหนึ่งกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อทำปุ๋ยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากว่าเกษตรกรไม่มีเวลาที่จะไปทำปุ๋ยร่วมกัน และไม่มีรถที่จะไปซื้อวัตถุดิบในการทำปุ๋ยซึ่งอยู่ต่างจังหวัด จึงทำให้เกษตรกรหันมาสั่งปุ๋ยจากคุณพรพรรณมาใช้ในสวนของตนเองแทน

หลังจากนั้นปี พ.ศ. 2545 ผักที่คุณพรพรรณจำหน่ายที่ตลาดน้ำประสบความสำเร็จ มียอดจำหน่ายมากขึ้น จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้คุณพรพรรณคิดที่จะตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อรองรับกับยอดจำหน่ายผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น โดยที่ได้มาชวนเกษตรกรที่คุณพรพรรณเคยได้ไปเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ และชวนเกษตรกรที่เคยจำหน่ายผลผลิตที่ตลาดน้ำด้วยกัน รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เกษตรในการช่วยเหลือชวนเกษตรกรท่านอื่น ๆ

ส่วนมูลเหตุจูงใจในการเลือกรวมกลุ่มของสมาชิก ประกอบด้วย

ก. ปัจจัยด้านราคาผลผลิตที่คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) เสนอให้สมาชิกมีราคาสูงกว่าท้องตลาด จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสนใจในราคาดังกล่าวจึงตัดสินใจรวมกลุ่ม

ข. ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นที่สมาชิกกลุ่มมีต่อตัวคุณพรพรรณว่าเป็นคนที่มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกแบบปลอดสารพิษเป็นอย่างดี และมีความสามารถในการจำหน่ายผลผลิต จึงทำให้สมาชิกกลุ่มคิดว่าน่าจะสามารถทำได้จริง

ค. ปัจจัยด้านความผูกพันที่มีต่อกันระหว่างสมาชิกกลุ่มและคุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) ซึ่งเชื่อมโยงมาตั้งแต่เคยรู้จักกันช่วงที่ร่วมอบรมเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกแบบปลอดสารพิษ และหลังจากที่อบรมเสร็จสิ้นทั้งสมาชิกกลุ่มและคุณพรพรรณยังได้มีการติดต่อกันมาตลอด จนเกิดความผูกพันขึ้น จึงเป็นอีกเหตุหนึ่งที่สมาชิกเลือกรวมกลุ่ม

ง. ปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการปลูกแบบผักปลอดสารพิษ เนื่องจากการปลูกผักแบบปลอดสารพิษเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับสมาชิกกลุ่ม การรวมกลุ่มก็เพื่อที่สมาชิกกลุ่มจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

จ. ปัจจัยด้านราคาที่สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งกลุ่มให้ราคาที่สูงกว่าท้องตลาด และมีการนำผลผลิตของกลุ่มไปจำหน่ายเองโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มไม่ต้องถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิต

การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่ม

1. การมีส่วนร่วมด้านวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่ม : เนื่องจากกลุ่มเกิดจากคุณพรพรรณเป็นผู้ที่ตั้งกลุ่มขึ้นมา จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่มขึ้นมา คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) จึงเป็นผู้ที่มีกลุ่มที่มีบทบาทต่อกลุ่มค่อนข้างสูง ส่วนสมาชิกจะมีส่วนร่วมในด้านนี้ค่อนข้างน้อย

ส่วนการตัดสินใจ ถ้าเป็นเรื่องการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกกลุ่มจะตัดสินใจตามที่ประธานกลุ่มเสนอมาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเหตุผลที่สมาชิกกลุ่มตัดสินใจตามเรื่องที่ประธานกลุ่มเสนอนั้น เนื่องจากว่าประธานกลุ่มเป็นคนเก่งทั้งการปลูกผักแบบปลอดสารพิษ และการจำหน่ายผลผลิตให้กลุ่ม จึงทำให้สมาชิกกลุ่มให้ความไว้วางใจค่อนข้างมาก

แต่ถ้าเป็นการตัดสินใจในการปลูกผลผลิต สมาชิกกลุ่มมีอิสระในการตัดสินใจโดยตัวของสมาชิกกลุ่มเอง ปราศจากการบังคับจากคุณพรพรรณ ซึ่งการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มจะดูความพร้อมของตนเองว่าสามารถที่ปลูกผักให้กลุ่มได้หรือไม่

ด้านการแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม พบว่า คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) เป็นผู้ที่แบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ และหน้าที่ในการผลิตสินค้าให้กับกลุ่ม โดยที่สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย

ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) และลูกสาวของคุณพรพรรณเป็นผู้ที่ดำเนินการเองทั้งหมด สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวนี้ เนื่องจากว่าสมาชิกกลุ่มไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเงิน การจัดทำบัญชี รวมทั้งสมาชิกกลุ่มมีความไว้วางใจในตัวประธานกลุ่มว่าเป็นคนดี ไม่คดโกง และสมาชิกกลุ่มเห็นว่าเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่ม เพราะว่าประธานเป็นทั้งผู้ที่น่าผลผลิตไปจำหน่าย และจัดทำบัญชีส่งให้สำนักงานเขต

2. การมีส่วนร่วมด้านการช่วยเหลือสนับสนุนของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่ม : ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. ด้านการผลิตสินค้าให้กลุ่มจำหน่าย พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าส่งให้กลุ่มจำหน่ายน้อย จากผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัย 10 ท่าน มีเพียงสมาชิกกลุ่มเพียง 5 ท่าน ที่ส่งผลผลิตให้กลุ่มจำหน่าย และถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 17 คน ถือว่าสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมน้อยมาก

ข. การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือกลุ่ม พบว่า กลุ่มมีผู้ที่ให้คำปรึกษาหลัก ๆ ได้แก่ ประธานกลุ่ม คุณชาญ และคุณรณรงค์ เนื่องจากทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผักปลอดสารพิษเป็นอย่างดี

ค. ด้านการร่วมประชุมกลุ่ม พบว่า กลุ่มมีการประชุม 2 ส่วน ได้แก่ การประชุมภายในกลุ่ม ซึ่งไม่มีวาระในการประชุมที่แน่นอน การประชุมในแต่ละครั้งคุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) จะเป็นผู้ที่จัดประชุมกลุ่มขึ้น และจะจัดประชุมเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะมีเฉพาะสมาชิกที่ร่วมส่งผลผลิตให้กลุ่มเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ได้ส่งผลผลิตให้กลุ่มไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย เนื่องจากว่าปัญหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับผลผลิตที่ส่งให้กลุ่ม และประธานกลุ่มเกรงใจสมาชิกกลุ่มท่านอื่นที่ไม่ได้ส่งผลผลิตให้กลุ่มด้วย จึงไม่ได้เชิญสมาชิกที่ไม่ได้ส่งผลผลิตมาประชุมกลุ่ม ซึ่งการประชุมภายในกลุ่มส่วนใหญ่สมาชิกจะมารับทราบเรื่องปัญหานั้น ๆ สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็นน้อย ซึ่งส่วนใหญ่การตัดสินใจแล้วแต่คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) ดังนั้น ประธานกลุ่มจึงมีบทบาทมากกว่าสมาชิกกลุ่ม

การประชุมอีกส่วนหนึ่ง คือ การประชุมศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการจัดประชุมที่ทางเจ้าหน้าที่เกษตรและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตร่วมกันจัดประชุมขึ้น โดยมีจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการจัดประชุมกลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่มอาชีพที่อยู่ในเขตนี้ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษได้เข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งสถานที่นี้จึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ส่งผลผลิตกลุ่มได้พบกับประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ได้ส่งผลผลิตให้กลุ่ม ดังนั้น จึงทำให้มีการประชุมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มเกือบทุกคนได้มาพบกัน ทำให้บางครั้งมีการประชุมกลุ่มไปด้วยเลยในครั้งเดียวกัน

ง. ด้านการนำผลผลิตของกลุ่มไปจำหน่าย พบว่า คุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) และลูกสาวของคุณพรพรรณ เป็นผู้ให้นำผลผลิตของกลุ่มไปจำหน่ายเท่านั้น ส่วนสมาชิกกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วมในการนำผลผลิตของกลุ่มไปจำหน่าย

3. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่ม : สามารถแบ่งได้ 2 ส่วน คือ

ก. ผลประโยชน์ด้านราคา พบว่า ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ด้านนี้ คือ สมาชิกกลุ่มที่ส่งผลผลิตให้กลุ่มจำหน่าย และประธานกลุ่มเท่านั้น ส่วนสมาชิกท่านอื่นที่ไม่ได้ส่งผลผลิตให้กลุ่มจำหน่ายจะไม่ได้รับผลประโยชน์ด้านนี้ ซึ่งผลประโยชน์ด้านราคาที่สมาชิกกลุ่มได้รับจะมาจากราคาผลผลิตที่ให้กลุ่มไปจำหน่าย โดยที่กลุ่มรับซื้อผลผลิตที่ค่อนข้างสูงกว่าท้องตลาดและกลุ่มมีการประกันราคาผลผลิตไว้ด้วย และในส่วนของผลประโยชน์ของคุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) ที่ได้รับด้านนี้ มาจากส่วนต่างที่ประธานกลุ่มบวกเพิ่มประมาณ 10-15 บาท/ผัก 1 ชนิด ที่นำไปจำหน่าย

ในส่วนของราคาผลผลิตที่กลุ่มให้กับสมาชิกกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจกับราคาในกลุ่มเสมอมา เนื่องจากว่ามีราคาสูงกว่าท้องตลาด

ด้านรายได้ หลังจากที่สมาชิกกลุ่มได้เข้าร่วมกลุ่ม และส่งผลผลิตให้กลุ่มจำหน่าย พบว่า สมาชิกที่ส่งผลผลิตให้กลุ่มจำหน่ายมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกคน

ข. ผลประโยชน์ด้านจิตใจ พบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนได้รับผลประโยชน์ด้านนี้ ไม่ว่าจะสมาชิกท่านนั้นจะร่วมส่งผลผลิตให้กลุ่มหรือไม่ก็ตาม ซึ่งผลประโยชน์ด้านนี้ ได้แก่ การรวมกลุ่มทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีความผูกพันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งความจริงใจที่สมาชิกในกลุ่มมีให้ต่อกัน และทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียว

4. การประเมินผลของกลุ่ม : กลุ่มไม่ได้มีการเรียกสมาชิกกลุ่มมาประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ แต่เป็นเพียงการพูดคุยธรรมดาระหว่างสมาชิกกลุ่มกับประธานกลุ่ม ในเวลาที่ประธานกลุ่มไปปรับผักที่สวนของสมาชิกกลุ่ม ถึงแม้ว่าจะไม่มีการประเมินผลอย่างเป็นทางการ แต่สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะตอบว่าการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ

การเข้าร่วมโครงการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2547 ของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

1. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า มาจากหลายช่องทางในการรับรู้ ซึ่งประกอบด้วย ช่องทางจากสื่อทางโทรทัศน์ เป็นช่วงแรกของการเริ่มโครงการใหม่ ๆ และเป็นช่องทางแรกที่สมาชิกกลุ่มได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการ หลังจากนั้นสมาชิกกลุ่มได้รับข่าวสารจากคุณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) ว่าทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจะมาอธิบายเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี

2. การตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในการเข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : หลังจากที่ทางกลุ่มได้ประชุมร่วมกัน เพื่อที่จะสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการส่งผลผลิตเข้าร่วมคัดสรรในโครงการดังกล่าว พบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนเห็นด้วย และได้ร่วม

การตัดสินใจว่าจะส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการ ซึ่งการตัดสินใจครั้งนี้มาจากใจของสมาชิกกลุ่มทุกคน โดยที่คณพรพรรณ (ประธานกลุ่ม) ไม่ได้ชี้แนะแต่ประการใด

ส่วนเหตุผลที่สมาชิกกลุ่มไม่มีใครคัดค้านในการส่งผลผลิตเข้าร่วมในโครงการ เนื่องจากว่าสมาชิกกลุ่มมีความมั่นใจว่าผลผลิตของตนเองปลอดภัยอย่างแน่นอน เพราะว่ามีเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมาตรวจสอบสารพิษเป็นประจำทุกเดือน

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ในส่วนของการมีส่วนร่วมของกลุ่มนั้น พบว่า ประธานกลุ่มมีส่วนร่วมทั้งภายนอก อย่างเช่น การติดต่อประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต การนำผลผลิตของกลุ่มไปร่วมคัดสรร และมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม อย่างการประชุม พูดคุยกับสมาชิกกลุ่ม การคัดเลือกผลผลิตของกลุ่มไปร่วมคัดสรร

ในส่วนของสมาชิกกลุ่มจะมีส่วนร่วมภายในกลุ่มเท่านั้น อย่างเช่น การประชุมกลุ่ม การดูแลผลผลิตที่จะไปร่วมคัดสรรโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

สำหรับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมีส่วนร่วมโดยอ้อม คือ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ที่คอยตรวจสอบคุณภาพของผัก ตั้งแต่ก่อนที่กลุ่มจะเข้าร่วมโครงการ และหลังเข้าร่วมโครงการเจ้าหน้าที่ก็ยังคงทำหน้าที่ตรวจสอบสารพิษเหมือนเดิม และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจะคอยแนะนำ ช่วยเตือนสมาชิกกลุ่มที่จะต้องส่งผลผลิตไปร่วมคัดสรรให้ระวังดูแลผักให้ดี

4. ผลกระทบและความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ด้านความรู้สึกของสมาชิกกลุ่ม หลังจากทีกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการ พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการเนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตดูแลเป็นอย่างดี รวมทั้งเมื่อกกลุ่มได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักของสาธารณชนทั่วไปและเป็นการเพิ่มช่องทางจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มของตนเอง

ส่วนผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความเห็นว่าไม่มีผลกระทบแต่ประการใด กลับมีแต่เรื่องที่ดีเข้ามาในกลุ่ม ทั้งการมีชื่อเสียงเมื่อได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือ และได้รับการดูแลที่ดีจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

ปัญหา อุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดภัย

1. ปัญหาที่ดินทำการเกษตร สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง ซึ่งต้องมีการเช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดินเพื่อทำการเกษตร จึงส่งผลให้การประกอบอาชีพของสมาชิกกลุ่มขาดความมั่นคง เพราะไม่ทราบเมื่อใดว่าเจ้าของที่ดินจะขอที่ดินคืนไป

2. สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยในการปลูกและดูแลผัก เนื่องมาจากกรุงเทพมหานครมีการพัฒนาและขยายเมือง เพื่อที่จะรองรับกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีประชาชนเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบถึงการผลิตของสมาชิกกลุ่ม

3. ปัญหาค่าน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้สมาชิกกลุ่มต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการซื้อน้ำมัน เพราะว่าที่ดินของสมาชิกกลุ่มอยู่ต่ำกว่าถนน จึงต้องมีการสูบน้ำออกจากที่ดินตลอด และยิ่งช่วงฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก จึงต้องเพิ่มจำนวนครั้งในการสูบน้ำออกจากที่ดิน

4. สถานที่จำหน่ายผลผลิตของกลุ่มมีน้อยมาก คือ ที่สวนลุมพินีและตลาดน้ำ จึงทำให้สมาชิกบางท่านต้องนำผลผลิตของตนเองไปส่งให้พ่อค้าหรือแม่ค้าคนกลางจำหน่ายแทน

5. ปัญหาสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการส่งผลผลิตน้อย เนื่องจากว่ากลุ่มมีสถานที่จำหน่ายน้อย ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมั่นใจว่าจะสามารถจำหน่ายผลผลิตได้หมดหรือไม่ จึงทำให้ผลผลิตภายในกลุ่มมีไม่กี่ยูนิต และมีสมาชิกที่ส่งผักให้กลุ่มไปจำหน่ายเพียง 5 ท่าน ซึ่งถือว่าสมาชิกกลุ่มส่งผลผลิตน้อย

6. ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มที่ยังไม่เป็นระบบ เนื่องจากว่ากลุ่มมีการบริหารที่อาศัยความไว้วางใจในตัวประธานกลุ่มเป็นหลักมากกว่าจะดำเนินงานตามโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ ของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ระดับนโยบาย

1. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับนโยบายทำงานเชิงรุกมากยิ่งขึ้น และควรมีหน่วยงานที่มีมาตรการในการติดตามดูแลกลุ่มอาชีพต่าง ๆ หลังจากที่ได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อที่รัฐบาลจะได้ตรวจสอบ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้พัฒนามีมาตรฐาน และช่วยแก้ปัญหาที่กลุ่มอาชีพกำลังเผชิญอยู่

2. หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ควรมีนโยบายการดำเนินงานที่เชื่อมโยงสอดคล้องประสานงานซึ่งกันและกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อที่จะสามารถพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับกลุ่มที่ได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

3. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแก่กลุ่มต่าง ๆ และควรมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อกลุ่มต่าง ๆ จะได้รับความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน จนสามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มของตนเอง

4. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายที่จะอบรมความรู้เกี่ยวกับการตลาดแก่กลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ หรือกลุ่มได้รับรางวัลจากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งควรมีตลาดถาวรหรือมีสถานที่จำหน่ายถาวรมารับกับผลผลิตของกลุ่มที่ได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อที่สินค้าของกลุ่มจะสามารถจำหน่ายได้ตลอด ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดว่า “เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ประชาชน”

ระดับกลุ่ม

1. กลุ่มควรที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานและการดำเนินงาน จากที่เคยให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่ตัดสินใจและดำเนินงานของกลุ่มเองเป็นส่วนใหญ่ เปลี่ยนมาเป็นให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยที่กลุ่มให้สมาชิกกลุ่มได้รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองที่ทางกลุ่มได้แต่งตั้งขึ้นมา รวมทั้งควรกำหนดให้ชัดเจนถึงการส่งผลผลิตให้กลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มจำหน่ายเอง ซึ่งการที่สมาชิกได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างจริงจัง จะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มและการดำรงอยู่ของกลุ่มต่อไป

2. กลุ่มควรมีการจัดประชุมภายในกลุ่มเป็นประจำ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะได้ติดตามผลงานของกลุ่ม และช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ภายในกลุ่มได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการแก้ไขปัญหาในอนาคตของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษว่าจะสามารถดำเนินการต่อไปอย่างไร ในภาวะของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการผลิตและการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อที่จะได้ข้อสรุปถึงการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น